भूतडामरसङ्केतबोधार्थं भूतडामरीयबीजनामान्यपि लिख्यन्ते ।

प्रणवो विषबीजं स्यात् ध्रुवं हालाहलं स्मृतम् ।
कालश्रुतिपथं ज्ञेयं बहुरूपी निरञ्जनम् ॥प्रणवम्॥
चतजस्थं योमवक्त्रं धूम्रभैरवलङ्कृतम् ।
नादबिन्दुसमायुक्तं बीजं प्राणात्मकं स्मृतम् ॥ह्रीं
क्रोधीशं चतमारूढं धूम्रभैरवलङ्कृतम् ।
विद्या जिह्वा बिन्दुयुतं पिलभूवासिनी स्मृतम्॥क्रौं
क्रोधकालात्मकं कुर्याद्भौतिकं वाग्भवं स्मृतम् ।
नादबिन्दुसमायुक्तं समाधायोग्यभैरवीम् ॥
बीजमेतत्तु कथितं शुद्धबुद्धिप्रवर्त्तकम् ॥ रें ॥
क्रोधीशं बलभृद्धूम्रभैरवीनादबिन्दुभिः ।
चिर्मूर्त्तमन्मथं कामराजस्त्रैलोक्यमोहनम् ।
इन्द्रासनगतो ब्रह्म सम्मूर्त्तिस्तु समन्मथः ॥क्लीं ॥
संयुक्तं धूम्रभैरवारक्तस्थं बलिभोजनम् ।
नादबिन्दुसमायुक्तं किङ्किनी बीजमुत्तमम् ॥ह्रीं॥
नादबिन्दुसमायुक्तं रक्तस्थं बलिभोजनम् ।
कालरात्र्यासनोपेतं विशिखाख्यं महामनुम्॥ह्रां॥
विदार्य्यालिङ्गितोग्राह्योवसिस्तचतजोचतः ।
नादबिन्दुसमायुक्तो विज्ञेयः पिसिताशनम् ॥हुं॥
धूम्रध्वजाधः कालाग्निः सोर्द्धकेशीन्दुबिन्दुभिः ।
युगान्तकारकं बीजं भैरवेन प्रकाशितम् ॥स्रें॥
कपर्द्दिनं समादाय चतजः क्षितिविग्रहम् ।
संयुक्तं धूम्रभैरव्या चोहयं नादबिन्दुमान् ॥प्रीं॥
कपालीद्वयमादाय महाकालेन मण्डितम् ।
समासनमिति प्रोक्तं चण्डिकाद्यैः प्रयोजयेत् ॥
ठं ठं ठः ठः ॥
चतजस्थं योमवक्त्रं चन्द्रचतविभूषितम् ।
खद्योतमिति संप्रोक्तं ग्रासिनी कालरात्रियुक् ॥
हूँ हूँ ॥
चतजो चतमाकाशं नादबिन्दुविभूषितम् ।
विदारी भूषितश्चैव बीजं वैवस्वतोद्भवम् ॥हूँ॥
कीर्त्याख्या कालवक्त्रा च महाकालेन साधितम्॥
तदनादिपथरश्मिः स्वर्द्धिस्थित्यन्ततद्विधिः ॥ ॐ ॥
योमस्थं तालजङ्घाख्यं बिन्दुनादविभूषितम् ।
कूर्चं कालो महाकालः क्रोधबीजं निरञ्जनम्॥हूँ॥
इति प्राणतोषिणी ॥)

बीजकः, पुं, मातुलुङ्गकः इति जटाधरः ॥ वृक्षविशेषः । विजयासार इति हिन्दी भाषा । तत्पर्य्यायः । पीतसारः २ पीतशालकः ३ बन्धूकपुष्पः ४ प्रियकः ५ सर्ज्जकः ६ आसनः ७ । अस्य गुणाः । कुष्ठवीसर्पचित्रमेहगुदक्रिमिश्लेष्मास्रपित्तनाशित्वम् । त्वग्यत्वम् । केश्यत्वम् । रसायनत्वञ्च । इति भावप्रकाशः ॥ (यथा, हरिवंशे । १५५ । २० ।
"अन्यकैर्बीजकैश्चैव मन्दारैश्चोपशोभितम् ॥")
बीजे, क्ली ॥

बीजकृत्, क्ली, (बीजं वीर्य्यं करोति वर्द्धयतीति । कृ + क्विप् ।) वाजीकरणम् । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजकोशः } पुं, (बीजानां कोष आधार इव ।)
बीजकोषः } पद्मबीजाधारचक्रिका । फोँफल इति ख्यातः । इति भरतः ॥ तत्पर्य्यायः । वराटकः २ । इत्यमरः ॥ कर्णिका ३ । इति जटाधरः ॥ वारिकुञ्जः ४ शृङ्गाटकः ५ । इति शब्दरत्नावली ॥

बीजगर्भः, पुं, (बीजानि गर्भेऽभ्यन्तरे यस्य ।) पटोलः । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजगुप्तिः स्त्री, (बीजानां गुप्तिर्यत्र ।) शिम्बी । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजधान्यं, क्ली, (बीजप्रधानं धान्यम् ।) धान्यकम् । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजनं, क्ली, (बीज्यतेऽनेनेति । वि + ईज + करणे ल्युट् ।)व्यजनम् । (यथा, आर्य्यासप्तशत्याम् । ४५० ।
"मलयजमपसार्य्य घनं बीजनविघ्नं विधाय बाहुभ्याम् ॥
सरसन्तापादगणितनिदाघमालिङ्गते मिथुनम् ॥")
वस्तु । कोके जीवञ्जीवे च पुं । इति सारस्वतः ॥

बीजपादपः, पुं, (बीजप्रधानः पादपः ।) भल्लातकः । इति राजनिर्घण्टः ॥ (बीजोत्पन्नवृक्षमात्रञ्च ॥)

बीजपुष्पं, क्ली, (बीजप्रधानं पुष्पं यस्य ।) मरुवकः । मदनवृक्षः । इति मेदिनी । पे, २६ ॥

बीजपूरः, पुं, (बीजानां पूरः समूहो यत्र ।) फलपूरः । इत्यमरः ॥ टावा लेबु इति बङ्गभाषा ॥ बिजौरा इति हिन्दी भाषा ॥ तत्पर्य्यायः । बीजपूर्णः २ पूर्णबीजः ३ सुकेशरः ४ बीजकः ५ केशराम्लः ६ मातुलुङ्गः ७ सुपूरकः ८ रुचकः ९ बीजफलकः १० जम्भुग्रः ११ दन्तुरच्छदः १२ पूरकः १३ रोचनफलः १४ । अस्य फलगुणाः । अम्लत्वम् । कटुत्वम् । उष्णत्वम् । श्वासकासपवनशमनत्वम् । कण्ठशोधनकरत्वम् । लघुत्वम् । हृद्यत्वम् । दीपनत्वम् । रुचिकारित्वम् । पावनत्वम् । आध्मानगुल्महृद्रोगग्लीहोदावर्त्तनाशित्वम् । विबन्धे हिक्कायां शूले हृद्ग्राहे शस्यत्वञ्च । इति राजनिर्घण्टः ॥ * ॥
अपि च ।
"बीजपूरफलं स्वादु रसेऽम्लं दीपनं लघु ।
रक्तपित्तहरं कण्ठजिह्वाहृदयशोधकम् ।
श्वासकासरुचिहरं हृद्यं छर्द्दिहरं स्मृतम् ॥"
तद्भेदमधुकर्कटी । यथा,—
"बीजपूरोऽपरः प्रोक्तो मधुरो मधुकर्कटी ।
मधुकर्कटिका स्वादी रोचनी शीतला गुरुः ।
रक्तपित्तक्षयश्वासकाशहिक्काभ्रमापहा ॥"
इति भावप्रकाशः ॥
(यथा, महाभारते । ३ । १५८ । ४२ ।
"सुजातकांस्तथा जीवान् दाडिमान् बीजपूरकान् ॥")

बीजपूर्णः, पुं, (बीजेन पूर्णः ।) छोलङ्गः । इति रत्नमाला ॥ बीजपूरः । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजपेशिका, स्त्री, (बीजस्य शुक्रस्य पेशिकेव ।) अण्डकोषः । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजफलकः, पुं, (बीजप्रधानं फलं यस्य । कन् ।) बीजपूरः । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजमाल्लका, स्त्री, (बीजानां बीजमल्लानां मातेव जपमालात्वादस्यास्तथात्वम् ।) पद्मबीजम् । यथा,—
"पद्माक्षं पद्मबीजञ्च कर्णिका बीजमाल्लका ॥"
इति हारावली ॥

बीजरत्नः, पुं, (बीजं रत्नमिव यस्य ।) माषकलायः । इति हेमचन्द्रः ॥

बीजरुहः, पुं, (बीजात् रोहतीति । रुह + इगुपधात् कः । ।) शाल्यादिः । यथा,—
"कुरण्टाद्या अग्रबीजा मूलजास्तूपलादयः ।
पर्व्वयोनय इक्ष्वाद्याः स्कन्धजाः शल्लकीमुखाः ॥
शाल्यादयो बीजरुहा संमूर्च्छजास्तृणादयः ।
स्युर्व्वनस्पतिका यस्य षड्विधे मूलजातयः ॥"
इति हेमचन्द्रः ॥
(क्वचित् वाच्यलिङ्गोऽपि दृश्यते ॥)

बीजरेचनं, क्ली, (बीजं रेचनं रेचकं यस्य ।) जयपालः । इति राजनिर्घण्टः ॥

बीजवपनं, क्ली, (बीजानां वपनम् ।) क्षेत्रे बीजस्य क्षेपणम् । तस्य दिनं दीपिकायाम् ।
"पूर्व्वाग्नियाम्यफल्गुपित्र्याग्निवान्धभेषु रिक्ताष्टमीविगतचन्द्रतिथिं विहाय ।
द्व्यङ्गालिगोसमुदये विकुजार्किवारे शुक्रेन्दुयोगकरणेषु हलप्रवाहः ॥
हलप्रवाहबीजवपनस्य विधिः स्मृतः ।
चित्रायाञ्च शुभे केन्द्रे स्थिरस्वमनुजोदये ॥
हेमवारिविलिप्तस्य बीजस्योन्नयतः शुचिः ।
इन्द्रं चित्ते निधायाथ स्वयं सुहृत्त्रयं वपेत् ॥
कृत्वा चान्योन्यप्रोत्साहं नर्म्मको हृष्टमानसः ।
प्राङ्मुखः कलसं गृह्य इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥
त्वं वै वसुन्धरे सीते बहुपुण्यफलप्रदे ।
नमस्ते मे शुभं नित्यं ऋद्धिं मेधां शुभे कुरु ॥
रोहन्तु सर्व्वशस्यानि काले देवः प्रवर्षतु ।
कर्षकास्तु भवन्त्वग्र्या धान्येन च धनेन च
स्वाहा ॥
उप्त्वा बीजन्तु तत्रैव भोक्तव्यं बान्धवैः सह ।
बीजवपनं प्राजापत्यतीर्थेन । यथा, हारीतः ।
कनिष्ठायाः पश्चात् प्राजापत्यमावपनम् । होमतर्पणे प्राजापत्येन कुर्य्यादिति । होमतर्पणे लाजहोमशूनकादितर्पणे । पराशरः ।
"वैशाखे वपनं श्रेष्ठं मध्यमं रोहिणीरवौ ।
अतः परस्त्रिभधमं न जातु श्रावणे शुभम् ॥"
ज्योतिषे ।
"पूर्व्वभाद्रपदा मूलं रोहिण्युत्तरफल्गुनी ।
विशाखा शतभिषा वाथ धान्यानां रोपणे वरा ॥
सदोप्ता रजनी नीली पुत्रवित्तैर्वियुज्यते ।
स्वयंजाते पुनस्ते द्वे पालयन् नैव दुष्यति ॥
आरामे गृहमध्ये वा मोहात् सर्षपमावपन् ।
पराभवं रिपोर्याति ससाधनधनक्षयम् ॥
निप्ता नीली पलाशश्च चिप्ता श्वेतापराजिता ।
कोविदारश्च सर्व्वत्र सर्व्वं निघ्नन्ति मङ्गलम् ॥"
निप्ता हरिद्रा । कोविदारको रक्तकाञ्चनः ।